

ZÁKLADY OPERAČNÍCH SYSTÉMŮ

I.

KIV/ZOS 2016

L. Pešička

Kontaktní informace

- Ing. Ladislav Pešička
- UN 358
- *pesicka@kiv.zcu.cz*
 - *Předmět zprávy začít: ZOS*
- Úřední hodiny
 - Čt 13:00 až 14:00
 - Pá 10:00 až 11:00
- Všechny informace najdete v coursewaru

Požadavky na zápočet

- 2 zápočtové testy
- Semestrální práce
 - program + dokumentace
 - téma: práce s FAT souborovým systémem
- Linuxový online kurz (NDG Linux Essential)
 - Pokud vyplníte alespoň polovinu testů s alespoň 50 procent úspěšností -> plusový bod k zápočtovému testu
- Mezní termín získání zápočtu : **10. února 2017**

1. zápočtový test

- časově konec října / začátek listopadu
- napsat složitější script v /bin/bash
- a teoretická otázka z 1.-5. přednášky
- Např:

skript -p1 s1.txt

skript -p2

skript -p3 > vys.txt

2. zápočtový test

- teoretický
- časově začátek prosince
- otázky z přednášek
- řešení příkladů podobných těm na cvičení

NDG Linux Essential

NDG Linux Essentials - Chapter 9 - Basic Scripting

Content Objectives Key Terms

```
#!/bin/bash
CURRENT_DIRECTORY=`pwd`
echo "You are in $CURRENT_DIRECTORY"
```

This pattern is often used to process text. You might take text from one variable or an input file and pass it through another command like `sed` or `awk` to extract certain parts and keep the result in a variable.

It is possible to get input from the user of your script and assign it to a variable through the `read` command:

```
#!/bin/bash
echo -n "What is your name? "
read NAME
echo "Hello $NAME!"
```

The `read` command can accept a string right from the keyboard or as part of command redirection like you learned in the last chapter.

There are some special variables in addition to the ones you set. You can pass arguments to your script:

```
#!/bin/bash
echo "Hello $1"
```

A dollar sign followed by a number *N* corresponds to the *N*th argument passed to the script. If you call the example above with `./test.sh` the output will be `Hello Linux`. The `$0` variable contains the name of the script itself.

After a program runs, be it a binary or a script, it returns an *exit code* which is an integer between 0

Ubuntu PC

```
total 72
drwxr-xr-x 1 root root 4096 Mar 14 2016 bin
drwxr-xr-x 2 root root 4096 Apr 19 2012 boot
drwxr-xr-x 5 root root 400 Sep 18 20:41 dev
drwxr-xr-x 1 root root 4096 Sep 18 20:40 etc
drwxr-xr-x 1 root root 4096 Mar 14 2016 home
-rwxr-xr-x 1 root root 226 Mar 14 2016 init
drwxr-xr-x 1 root root 4096 Mar 14 2016 lib
drwxr-xr-x 2 root root 4096 Mar 3 2016 lib64
drwxr-xr-x 2 root root 4096 Mar 3 2016 media
drwxr-xr-x 2 root root 4096 Apr 19 2012 mnt
drwxr-xr-x 2 root root 4096 Mar 3 2016 opt
dr-xr-xr-x 1449 root root 0 Sep 18 20:41 proc
drwx----- 1 root root 4096 Mar 14 2016 root
drwxr-xr-x 1 root root 4096 Sep 18 20:41 run
drwxr-xr-x 1 root root 4096 Mar 14 2016 sbin
lrwxrwxrwx 1 root root 9 Mar 14 2016 sbin??? -> /bin/bash
drwxr-xr-x 2 root root 4096 Mar 5 2012 selinux
drwxr-xr-x 2 root root 4096 Mar 3 2016 srv
dr-xr-xr-x 13 root root 0 Aug 11 09:45 sys
drwxrwxrwt 1 root root 4096 Mar 14 2016 tmp
drwxr-xr-x 1 root root 4096 Mar 14 2016 usr
drwxr-xr-x 1 root root 4096 Mar 14 2016 var
sysadmin@localhost:~$
```

V pravé části obrazovky je k dispozici konzole, kde si můžete rovnou zkoušet probírané příkazy a další věci

Teri – otázky k procvičení

- <http://students.kiv.zcu.cz/teri/>
- Výukové testy
 - ZOS01 až ZOS13
 - Nebo ZOS celkově
- Pro zopakování základních znalostí
 - Nestačí ke zkoušce, ale vhodné pro zopakování
 - Bez záruky (překlep, chyba se může vyskytnout)

Zkouška

- Písemka
 - test na 60 min. bez pomůcek
 - zvolit správnou odpověď, odpovědět na otázku, doplnit či nakreslit diagram atd..
 - Případný pohovor nad písemkou

ZOS cvičení

- **Základy Linuxu**
 - distribuce, jádro, struktura
 - uživatelské ovládání
 - příkazy, spojování příkazů rourou
(`cat nakup.txt | grep rohlik | wc -l`)
 - příkazové skripty
- **Paralelní procesy, souběhy a ošetření**
 - ošetření kritické sekce, uvíznutí, ...
 - reálná implementace Java, C, ..
- **Témata z přednášek**

ZOS

- Obecné principy OS
 - Není zaměřen na 1 systém, vychází z Unixu
 - Není hodnocením, který systém je lepší
- KIV/OS, KIV/PPR
 - Doporučuji podívat se do KIV/OS přednášek – rozšíření poznatků
- Praxe
 - Základy práce s Linuxem
 - Práce se sdílenými zdroji, ošetření kritické sekce

- Kde všude můžete nalézt OS?

Ukázky zařízení

(s využitím materiálu

Introduction to embedded systems)

zubní kartáček

CPU: 8-bit

- řízení rychlosti
- časovač
- nabíjení

OS? NE

(i když dnes už možná ano)

Prodejní terminál

Point-of-Sale (POS) Terminal

Microprocessor:
Intel X86 Celeron

OS: Windows XP Embedded

Kuka robot arms welding a Mercedes

Svařovací robot

Microprocessor: X86

OS: Windows CE OS &
Others

realtimový OS

správný výsledek v
požadovaném čase

OS v běžném životě - mobily

- **iOS 10.0**
 - Apple iPhone, iPad
 - Většina zařízení poslední verze
- **Android**
 - Poslední verze Android 7.0
 - Na Linuxovém jádru
 - Roztříštěnost verzí mezi uživateli
- **Windows Phone 8.1/10**

OS ve vesmíru

NASA's Twin Mars Rovers.

Microprocessor:
Radiation Hardened
20Mhz PowerPC

Commercial Real-time OS

Software and OS was
developed during multi-year
flight to Mars
and **downloaded** using a
radio link

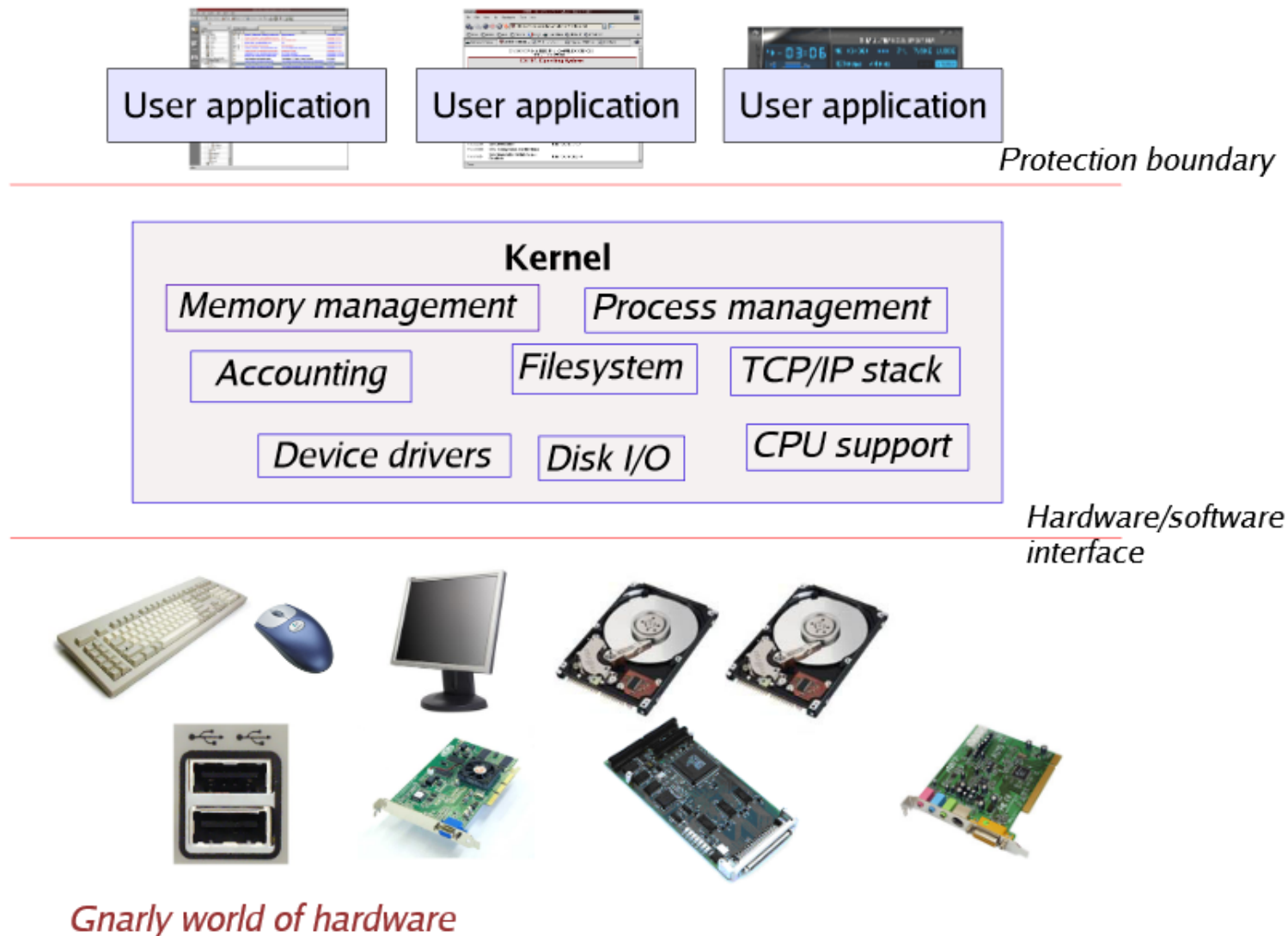
OS – příklady použití

- **Servery, pracovní stanice, notebooky**
 - MS Windows, GNU/Linux, dříve Solaris
- **Mobilní zařízení, tablety**
 - Windows CE, Symbian, Linux, Android, ...
- **Router, AP, SOHO síťová zařízení**
 - Cisco IOS, Linux, VxWorks
- **Embedded zařízení**
 - Bankomaty, stravovací systémy, lékařské přístroje
 - Windows CE, Windows XP embedded, Linux

Struktura OS (!!)

- modul pro správu procesů
 - program, proces, vlákno, plánování procesů a vláken
 - kritická sekce, souběh, synchronizace (semaforey, ...)
 - deadlock, vyhladovění
- modul pro správu paměti
 - virtuální paměť: stránkování, segmentace
- modul pro správu I/O
- modul pro správu souborů
- síťování
- ochrana a bezpečnost
- uživatelské rozhraní

Operating System Overview

Co všechno tvoří OS?

- Není všeobecná definice
- Vše co dodavatel poskytuje jako OS ?
 - Windows – kalkulačka, hra miny, malování, ...
- Program, běžící po celou dobu běhu systému ?
 - ale v Linuxu moduly zaváděné na žádost v případě potřeby
- SLOC (Source lines of code)
 - Windows XP: 40 milionů řádků
 - Linux kernel 3.10 16,9 mil. ř.
 - Distribuce Debian 4.0 283 mil. ř.

Operační systém - definice

OS je softwarová vrstva (základní programové vybavení), jejíž úlohou je spravovat hardware a poskytovat k němu programům jednotné rozhraní

- OS zprostředkovává aplikacím přístup k hardwaru
- OS koordinuje zdroje a poskytuje služby aplikacím
 - Zdroje – čas na procesoru , přidělená paměť, disk, síťová karta
- OS je program, který slouží jako prostředník mezi aplikacemi a hardwarem počítače.

Program, proces

- **Program**

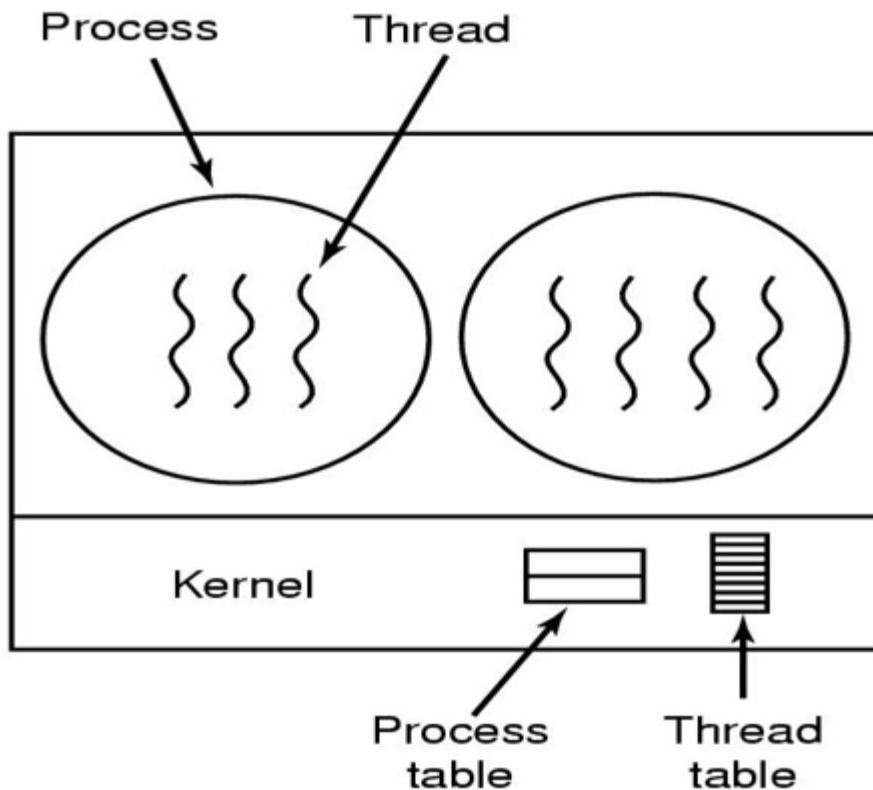
- Spustitelný kód, v binární podobě
- Nejčastěji soubor uložený na disku
- Např. C:\windows\system32**calc.exe**

- **proces** – instance běžícího programu

- **PID** (process id) – číslo přidělené procesu systémem
- Přidělen **čas CPU**
- Potřebuje **paměťový prostor**
- **vstupy a výstupy**
- *Dle jednoho programu můžeme spustit více procesů*

Vlákno

- Proces se může skládat z více vláken

PROGRAM

PROCES

PROCES

Windows

The screenshot shows a Windows Explorer window displaying the contents of the 'System32' folder. The file 'calc.exe' is highlighted. Below it, the Windows Task Manager is open, showing the 'Processes' tab. The Task Manager table lists several processes, with two instances of 'calc.exe' highlighted. Arrows indicate that the 'calc.exe' file in the Explorer corresponds to the 'calc.exe' processes in the Task Manager.

Název položky	Datum změny	Typ	Velikost
calc.exe	14.7.2009 3:38	Aplikace	897 kB
capiprovider.dll	14.7.2009 3:40	Rozeřování aplikace	53 kB
capis...	7.2009		25 kB
Card...	7.2009		59 kB
catsn...	7.2009		52 kB
catsn...	7.2009		55 kB
catsn...	7.2009		14 kB
cca.d...	11.2010		93 kB
cdd.d...	11.2010		41 kB

Název procesu	PID	Uživatel...	P...	Paměť (soukromá pracovní sada)	Popis
acrotray.exe *32	1260	pesicka	00	1 568 kB	AcroTray
avgui.exe *32	5624	pesicka	00	6 204 kB	AVG User Interface
calc.exe	5596	pesicka	00	5 940 kB	Windows Calculator
calc.exe	6944	pesicka	00	5 948 kB	Windows Calculator
csrss.exe	904		00	2 768 kB	

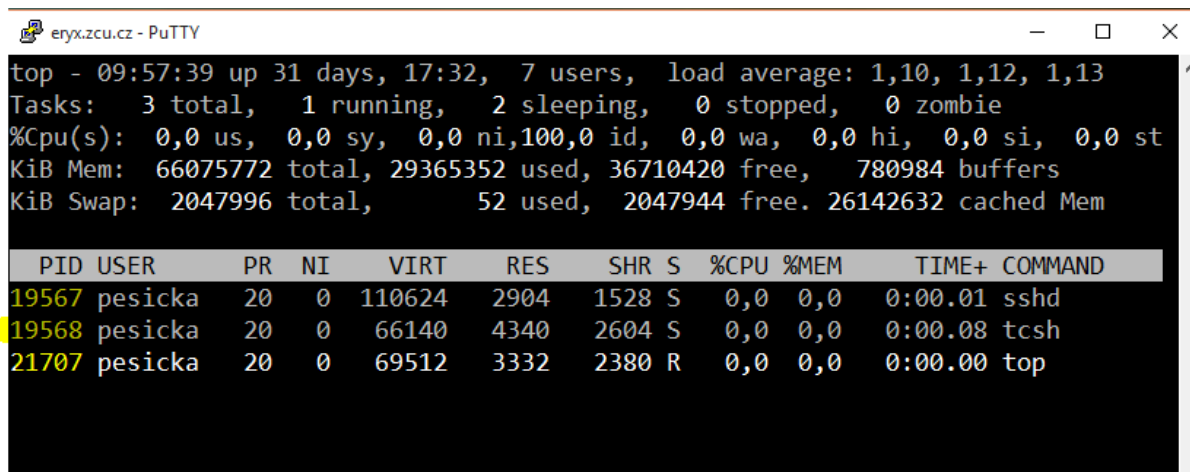
PID (ID procesu) – základní identifikátor procesu !!

PID - Linux

- Příkaz **ps**

```
eryx3> ps x
  PID TTY          STAT TIME  COMMAND
19567 ?            S      0:00  sshd: pesicka@pts/6
19568 pts/6        Ss      0:00  -tcsh
19583 pts/6        R+      0:00  ps x
eryx3>
```

- Příkaz **top**


```
top - 09:57:39 up 31 days, 17:32, 7 users, load average: 1,10, 1,12, 1,13
Tasks: 3 total, 1 running, 2 sleeping, 0 stopped, 0 zombie
%Cpu(s): 0,0 us, 0,0 sy, 0,0 ni,100,0 id, 0,0 wa, 0,0 hi, 0,0 si, 0,0 st
KiB Mem: 66075772 total, 29365352 used, 36710420 free, 780984 buffers
KiB Swap: 2047996 total, 52 used, 2047944 free. 26142632 cached Mem
```

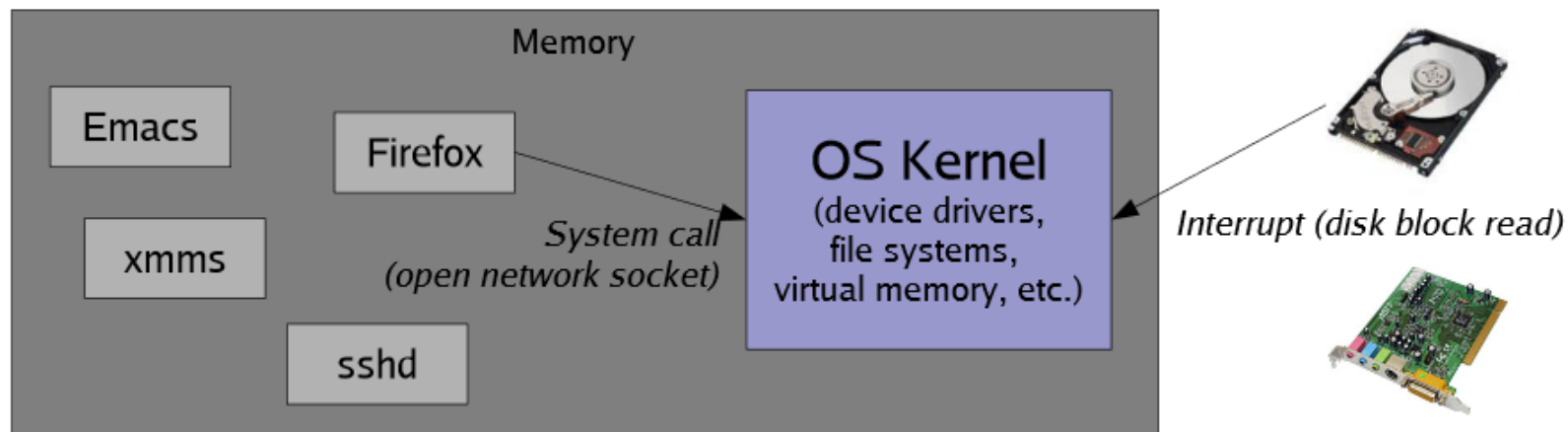
PID	USER	PR	NI	VIRT	RES	SHR	S	%CPU	%MEM	TIME+	COMMAND
19567	pesicka	20	0	110624	2904	1528	S	0,0	0,0	0:00.01	sshd
19568	pesicka	20	0	66140	4340	2604	S	0,0	0,0	0:00.08	tcsh
21707	pesicka	20	0	69512	3332	2380	R	0,0	0,0	0:00.00	top

Základní pojmy z oblasti OS

- Jak nám OS **pomáhá**?
 - Chceme otevřít soubor
 - Nemusíme zkoumat zda jde o SSD či rotační disk, vystavovat hlavičky disku, ...
 - Použijeme **systemové volání** OS (open) nebo knihovní funkci (fopen), která systém zavolá
- Jak nás OS **chrání**?
 - Kontrola, zda danou činnost smíme provést
 - Aplikace běží v **uživatelském režimu** CPU
 - Některé instrukce jdou vykonávat pouze v **privilegovaném režimu** CPU, v kterém běží jádro (např. instrukce pro přímý přístup k HW jako je IN, OUT)

Operating System basics

The OS kernel is just a bunch of code that sits around in memory, waiting to be executed

OS is triggered in two ways: *system calls* and *hardware interrupts*

System call: Direct “call” from a user program

- For example, `open()` to open a file, or `exec()` to run a new program

Hardware interrupt: Trigger from some hardware device

- For example, when a disk block has been read or written

How else might the kernel get control ???

Privilegovaný a uživatelský režim

- **Jádro** OS běží v tzv. **privilegovaném** režimu CPU
 - Všechny instrukce CPU jsou zde povoleny

CPU ví v jakém režimu se nachází

- **Aplikace** – v **uživatelském** režimu CPU
 - Některé instrukce zakázány (tzv. privilegované instrukce) např. není přímý přístup k disku, narušitel -> formátování
 - Při pokusu o vykonání privilegované instrukce => chyba, výjimka
 - Aplikace musí požádat OS o přístup k souboru, ten rozhodne zda jej povolí
- OS může zasahovat do běhu aplikací (např. ukončit je)
- Aplikace může požádat OS o službu

aplikace nemá přímý přístup k HW

Poznámky

- MS DOS
 - Dřívější OS od Microsoftu.
 - Bylo možné vykonávat všechny instrukce, žádná ochrana.
- FUSE
 - Filesystem in User Space
 - Někdy část OS může být v uživatelském režimu.

Jak CPU ví, v jakém je režimu?

- obecně
podle bitu ve stavové registru CPU
mode bit 0/1: privilegovaný/uživatelský
- Konkrétněji (x86)
na kódový segment odkazuje CS registr, ten má v deskriptoru privilege level (2bity, ring 0..3)

<http://stackoverflow.com/questions/5223813/how-does-the-kernel-know-if-the-cpu-is-in-user-mode-or-kenel-mode>

2 základní režimy OS

- **Uživatelský režim**

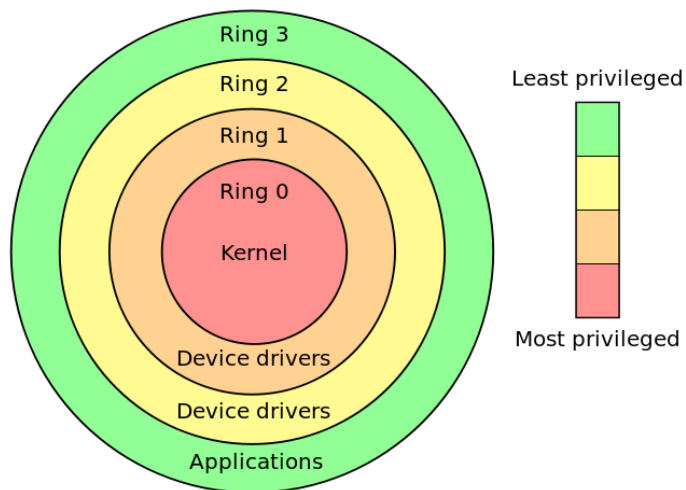
- V tomto režimu běží aplikace (word, kalkulačka,..)
- **Nemůžou** vykonávat všechny instrukce, např. přímý přístup k zařízení (tj. zapiš datový blok x na disk y)
 - Proč? Jinak by škodlivá aplikace mohla např. smazat disk
 - Jak se tomu zabrání? Aplikace musí požádat jádro o službu, jádro ověří, zda aplikace má na podobnou činnost oprávnění a jádro činnost provede

- **Privilegovaný režim (režim jádra)**

- Zde jsou **povoleny všechny** instrukce procesoru
- Běží v něm jádro OS, které mj. vykonává služby (systémová volání), o které je aplikace požádá

Intel x86 CPU – Protection ring

- CPU může poskytovat i více stupňů ochrany, než jen 2 (uživatelský a privilegovaný)
- Ring 0 – jádro (a ovladače v jádře), Ring 3 – aplikace
- Další ringy buď nejsou využity, nebo slouží pro ovladače, nebo pro virtualizační technologie, jako je VirtualBox aj.

Jak se dostat z uživatelského režimu do režimu jádra?

Jde o přepnutí „mezi dvěma světy“, v každém z nich platí jiná pravidla

- Softwarové přerušení – instrukce **INT 0x80**
 - začne se vykonávat kód přerušení a vykoná se příslušné systémové volání
- Speciální instrukce (**sysenter**)
 - Speciální instrukce mikroprocesoru

Systémové volání

Definice:

Mechanismus používaný aplikacemi k volání služeb operačního systému.

Důvod:

- V **uživatelském režimu CPU** není možné celou řadu věcí vykonat – **není přímý přístup k HW**, nelze tedy přímo přečíst blok z disku, tedy otevřít soubor, číst z něj a zapisovat do něj.
- Pokud aplikace takovou činnost požaduje, nezbývá jí, než **požádat o danou službu operační systém**.
- Operační systém **zkontroluje**, zda má aplikace pro danou činnost oprávnění a pokud ano, požadovanou činnost vykoná. (Kontrola může být např. podle ACL, zda má proces daného uživatele právo zapisovat do souboru).

Systémové volání

- Pojem **systémové volání** znamená vyvolání služby operačního systému, kterou poskytuje jádro
- Aplikace, která chce volat nějakou službu:
 - přímo **systémové volání** (*open, creat*),
 - prostřednictvím **knihovní funkce** (v C např. *fopen*), která následně požádá o systémové volání sama.
- Výhodou knihovní funkce je, že je na různých platformách stejná, ať už se vyvolání systémové služby děje různým způsobem na různých platformách.

Systémové volání – příklad (!)

1. Do vybraného registru (EAX) uložím číslo služby, kterou chci vyvolat
 - Je to podobné klasickému číselníku, menu v restauraci apod.
 - Např. služba 1- ukončení procesu, 2- vytvoření dalšího procesu, 3 - čtení ze souboru, 5 – zápis do souboru, 20 – zjištění PIDu našeho procesu
2. Do dalších registrů uložím další potřebné parametry
 - Např. kde je jméno souboru který chci otevřít
 - Nebo kde začíná řetězec, který chci vypsát
3. Provedu instrukci, která mě **přepne do režimu jádra**
 - tedy INT 0x80 nebo sysenter
4. V režimu jádra se zpracovává požadovaná služba
 - Může se stát, že se aplikace zablokuje, např. čekání na klávesu
5. Návrat, uživatelský proces pokračuje dále

Příklad

Jen ideový, v reálném systému se příslušné registry a instrukce mohou jmenovat jinak

LD AX, 5	.. Budeme volat službu 5 (tisk řetězce)
LD BX, 100	.. Od adresy 100 bude uložený řetězec
LD CX, 10	.. Délka řetězce, co se bude tisknout
INT 0x80	.. Vyvolání sw přerušení, přechod do světa
...	jádra
..	.. Vykonání systémového volání
...	.. Kód naší aplikace pokračuje dále

služba

parametry

Příklad reálný – Linux - getpid.c

```
int pid;
```

```
int main() {
```

- do registru EAX dáme číslo služby 20
- systémové volání přes int 0x80
- v registru EAX máme návratovou hodnotu pro naši službu (getpid)

```
    __asm__(
```

```
        "movl $20, %eax \n"    /* getpid system call – 20 (0x14) */
```

```
        "int $0x80 \n"        /* syscall */
```

```
        "movl %eax, pid \n"    /* get result */
```

```
    );
```

```
    printf("Test volani systemove sluzby...\nPID: %d\n", pid);
```

```
    return 0;
```

```
}
```

Přehled systémových volání - Linux

<http://syscalls.kernelgrok.com/>

jde kliknut na jednotlivá volání – co znamenají

je vidět, co se dává do registrů (do EAX – číslo služby, ...)

Linux Syscall Reference

Show <input type="button" value="All"/> entries Search: <input type="text"/>									
#	Name	Registers						Definition	
		eax	ebx	ecx	edx	esi	edi		
0	sys_restart_syscall	0x00	-	-	-	-	-	kernel/signal.c:2058	
1	sys_exit	0x01	int error_code	-	-	-	-	kernel/exit.c:1046	
2	sys_fork	0x02	struct pt_regs *	-	-	-	-	arch/alpha/kernel/entry.S:716	
3	sys_read	0x03	unsigned int fd	char __user *buf	size_t count	-	-	fs/read_write.c:391	
4	sys_write	0x04	unsigned int fd	const char __user *buf	size_t count	-	-	fs/read_write.c:408	
5	sys_open	0x05	const char __user *filename	int flags	int mode	-	-	fs/open.c:900	
6	sys_close	0x06	unsigned int fd	-	-	-	-	fs/open.c:969	
7	sys_waitpid	0x07	pid_t pid	int __user *stat_addr	int options	-	-	kernel/exit.c:1771	
8	sys_creat	0x08	const char __user *pathname	int mode	-	-	-	fs/open.c:933	

Přehled systémových volání Linuxu

Referenční příručka:
(vybraná volání)

<http://www.digilife.be/quickreferences/qrc/linux%20system%20call%20quick%20reference.pdf>

Možnosti programátora

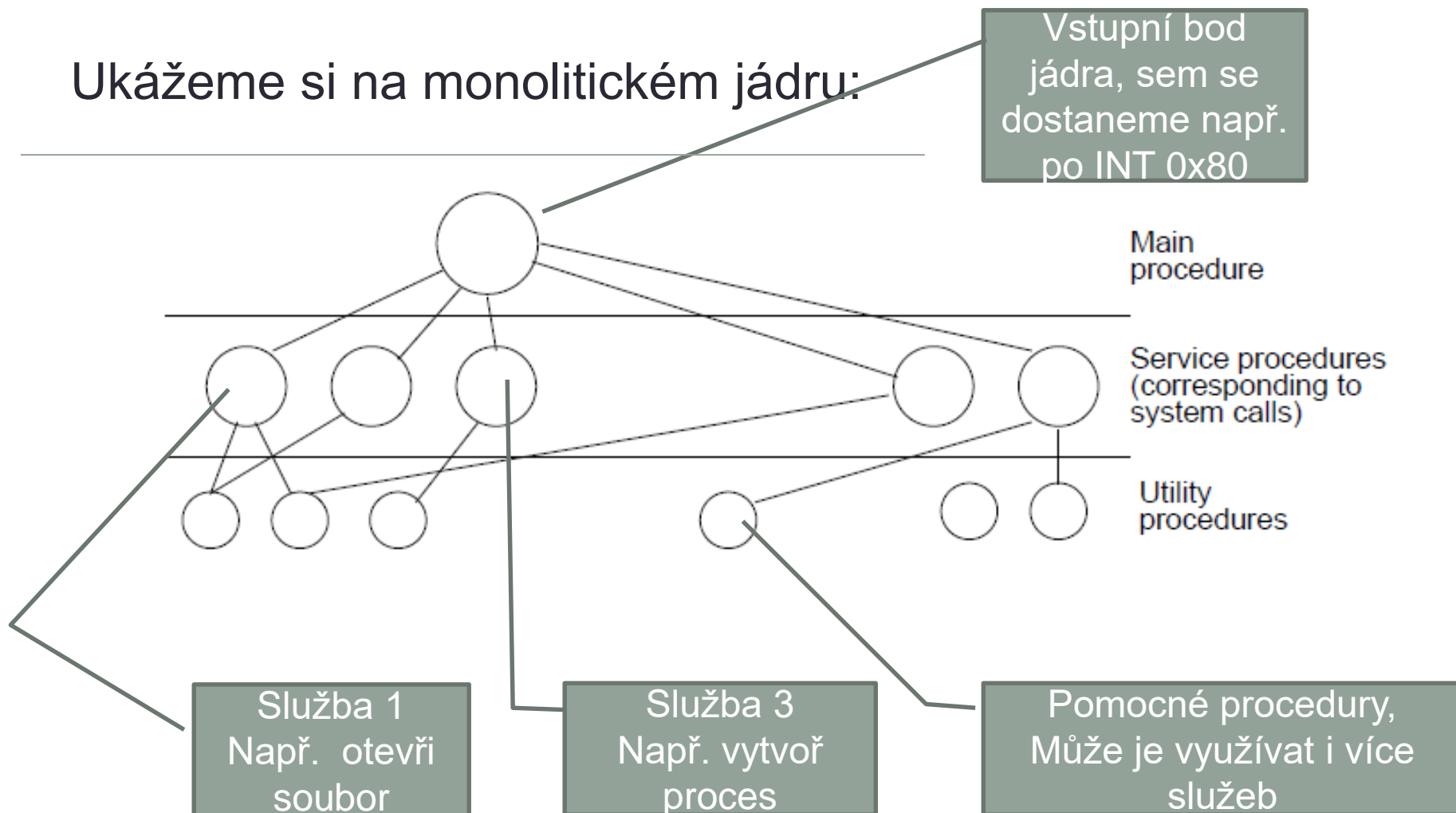
- inline assembler a INT 0x80
viz předchozí ukázka (reálný příklad Linux)
- použití instrukce **syscall()**
potřebujeme znát číslo funkce
interně použije INT 0x80
`id1 = syscall (SYS_getpid);`
- přímo je funkce, např. `getpid()`, `fopen()`
existuje „wrapper“ v libc knihovně
nejpohodlnější a také nejčastější
`id2 = getpid();`

Další možnosti uložení parametrů

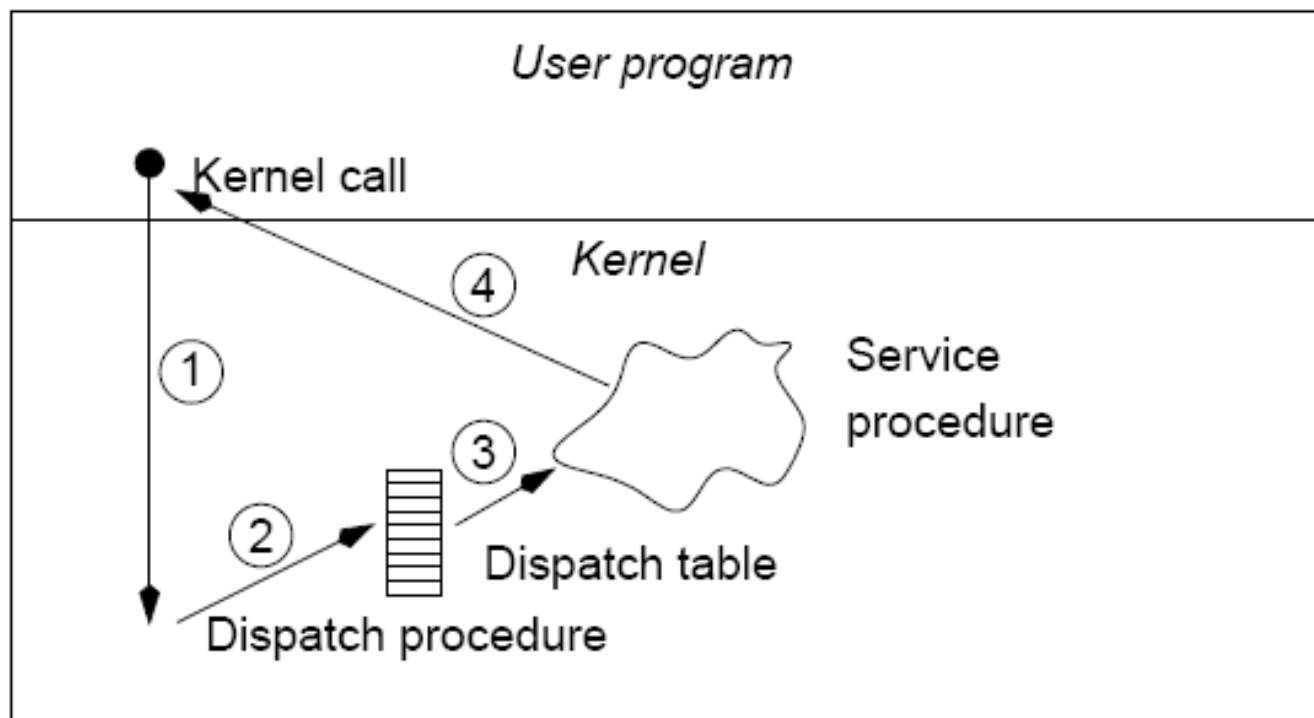
- Musím nějak jádru říci, kterou službu chci a další parametry
- Informaci můžeme uložit
 - Do registrů (nejčastěji)
 - Na zásobník
 - Na předem danou adresu v paměti
 - Kombinací uvedených principů
- Příklad hypotetického volání:
*chci po OS službu 2 (natočení piva) číslo služby uložím do **EAX**, do registru **EBX** uložím velikost piva (malé), do registru **ECX** stupeň (desítka)... vyvoláme **INT 0x80***
- *Jádro pozná z **EAX**, že je zavolána služba 2 a ví, jak interpretovat hodnoty dalších registrů*

Jak jádro implementuje jednotlivé služby?

Ukážeme si na monolitickém jádru:

Vyvolání služby systému (opakování)

Vyvolání služby systému (opakování)

- Parametry uložíme na určené místo
 - **registry**, zásobník, ...
- Provedeme speciální instrukci (1)
 - vyvolá obsluhu v jádře
 - **přepne do privilegovaného** režimu
- OS převezme parametry, zjistí, která služba je vyvolána a provede službu (2,3)
- Návrat zpět (4)
 - Přepnutí do uživatelského režimu (obecně do původního režimu)

Poznámka

- Systémové volání nevyžaduje přepnutí kontextu na jiný proces
- Je zpracováno v kontextu procesu, který jej vyvolal

Co znamená INT x?

- instrukce v assembleru pro x86 procesory, která generuje SW přerušení
- x je v rozsahu 0 až 255
- Index do tabulky vektorů přerušení

INT 0x80

- v 16kové soustavě 80, dekadicky 128
- pro vykonání systémového volání
- do registru EAX se dá číslo systémového volání, které chceme vyvolat

Jak se aplikace dostane do režimu jádra? (opakování)

- **Softwarové přerušení**

- Volající proces způsobí softwarové přerušení
- Na platformě x86: instrukce **int 0x80**
- Přerušení se začne obsluhovat, procesor se přepne do režimu jádra a začne se provádět kód jádra

- **Speciální instrukce**

- Novější, rychlejší
- Platforma x86: instrukce **sysenter**, **sysexit**

Může se lišit na různých platformách

Přerušení

- **Přerušení = Událost !!!**
- asynchronní (přijde kdykoliv – HW – stisk klávesy)
- synchronní (instrukce SW přerušení v programu - INT), pak přijde očekávaně
- Analogie z reálného života
 - S někým si povídáte
 - Zazvoní telefon, vyřídíte telefon
 - Vráťte se k předchozímu povídání

Přerušení

Definice:

Metoda pro (asynchronní) obsluhu událostí, kdy procesor přeruší vykonávání sledu instrukcí, vykoná obsluhu přerušení a pak pokračuje v předchozí činnosti.

Rozdělení:

- HW přerušení (vnější) – obsluha HW zařízení (klávesnice)
- SW přerušení – synchronní, instrukcí **INT x** v kódu procesu
- Vnitřní přerušení (výjimky) – procesor oznamuje chyby při vykonávání instrukcí (dělení nulou)

Přerušení (interrupt)

- Přerušení patří k základním mechanismům používaným v OS
- **Asynchronní** obsluha události, procesor **přeruší** vykonávání sledu instrukcí (části kódu, které se právě věnuje), **vykoná** obsluhu přerušení (tj. instrukce v obslužné rutině přerušení) a **pokračuje** předchozí činnosti
- Analogie:
 - vařím oběd (vykonávám instrukce běžného procesu),
 - zazvoní telefon (přijde přerušení, je to asynchronní událost – kdykoliv)
 - Vyřídím telefon (obsluha přerušení)
 - Pokračuji ve vaření oběda (návrat k předchozí činnosti)
- Některé systémy mají **víceúrovňová** přerušení (vnoření)
 - (telefon přebije volání, že na někoho v sousedním pokoji spadla skříň)

Druhy přerušení (!!)

- **Hardwarové přerušení (vnější)**

- Přichází z **I/O zařízení**, např. stisknutí klávesy na klávesnici
- **Asynchronní** událost – uživatel stiskne klávesu, kdy se mu zachce
- Vyžádá si pozornost procesoru bez ohledu na právě zpracovávanou úlohu
- Doručovány prostřednictvím **řadiče přerušení** (umí stanovit **prioritu** přerušením, aj.)

- **Vnitřní přerušení**

- Vyvolá je sám processor
- Např. pokus o dělení nulou, **výpadek stránky paměti** (!!)

- **Softwarové přerušení**

- Speciální strojová instrukce (např. zmiňovaný příklad **INT 0x80**)
- Je **synchronní**, vyvolané záměrně programem (chce službu OS)
volání služeb operačního systému z běžícího procesu (!!)
uživatelská úloha nemůže sama skočit do prostoru jádra OS, ale má právě k tomu softwarové přerušení

- Doporučuji přečíst:

<http://cs.wikipedia.org/wiki/P%C5%99eru%C5%A1en%C3%AD>

Kdy v OS použiji přerušení? (to samé z jiného úhlu pohledu)

- **Systémové volání** (volání služby OS)
 - Využiji softwarového přerušení a instrukce INT
- **Výpadek stránky paměti**
 - V logickém adresním prostoru procesu se odkazují na stránku, která není namapovaná do paměti RAM (rámec), ale je odložená na disku
 - Dojde k přerušení – výpadek stránky
 - Běžící proces se pozastaví
 - Ošetří se přerušení – z disku se stránka natáhne do paměti (když je operační paměť plná, tak nějaký rámec vyhodíme dle nám známých algoritmů 😊)
 - Pokračuje původní proces přístupem nyní už do paměti RAM
- **Obsluha HW zařízení**
 - Zařízení si **žádá pozornost**
 - Klávesnice: stisknuta klávesa
 - Disk : mám k dispozici data
 - Síťová karta: došel paket

Vyvolání HW přerušení

- I/O zařízení signalizuje přerušení (*něco potřebuji*)
- Přerušení přijde na nějaké lince přerušení
(**IRQ**, můžeme si představit jeden drát ke klávesnici, jiný drát k sériovému portu, další k časovači atd.)
- Víme číslo drátu (např. IRQ 1), ale potřebujeme vědět, **na jaké adrese** začíná obslužný program přerušení
- Kdo to ví? ... tabulka vektorů přerušení
- Řadič přerušení dodá procesoru informaci o indexu do tabulky vektorů přerušení
- **Vektor přerušení** je vlastně **index do pole**, obsahující **adresu obslužné rutiny**, vykonané při daném typu přerušení

Poznámka

- IRQ 1 (tj. „drát 1“) neznamená, že hledáme přerušení v tabulce vektorů přerušení na indexu 1
- Řadič přerušení přemapuje „číslo drátu“ na index do tabulky vektorů přerušení a tuto informaci poskytne CPU
- Viz 2. přednáška

Poznámka k přerušením

„signál“ operačnímu systému, že nastala nějaká událost, která vyžaduje ošetření (vykonání určitého kódu) - asynchronní

- **Hardwarové přerušení**

- původ v HW
- Stisk klávesy, pohnutí myši
- Časovač (timer)
- Disk, síťová karta, ztráta napájení,...

- **Softwarová přerušení**

- Pochází ze SW
- Obvykle z procesu v uživatelském režimu

Poznámka k přerušením

Příchod přerušení, z tabulky vektorů přerušení pozná, kde leží obslužný kód pro dané přerušení

Pozn. pro sw přerušení 0x80 ukazuje v tabulce přerušení (vektor přerušení) na vstupní bod OS

Maskování přerušení – v době obsluhy přerušení (musí být rychlá) lze zamaskovat méně důležitá přerušení

Sw přerušení jsou nemaskovatelná

Tabulka vektorů přerušení (!!!)

- Od adresy 0 do adresy 1KB v RAM
- 256 x 4bytový ukazatel
- Ukazatel – adresa obslužného programu pro dané přerušení
- Toto platí v tzv. reálném režimu CPU (MS DOS)
- V tzv. **protected modu CPU** (neplést s privilegovaným) – 8byte ukazatele (tedy celkem 2KB) a začíná od zvolené adresy v paměti – udává registr **IDTR**
- Tabulka IDT

Tabulka vektorů přerušení

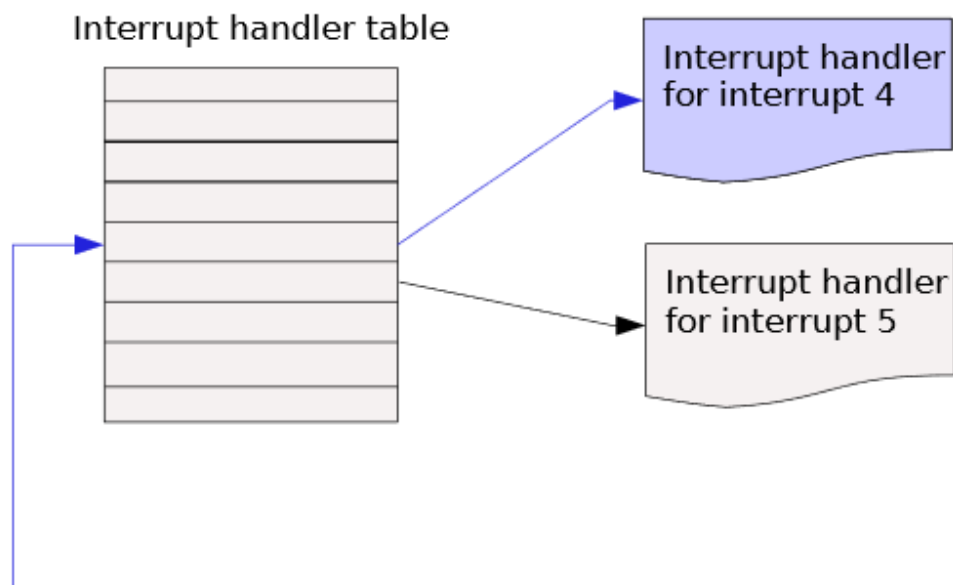
Definice:

Tabulka vektorů přerušení je datová struktura, ve které se uschovávají vektory přerušení.

Vektor přerušení – adresa (první instrukce) podprogramu pro obsluhu daného přerušení.

Obsluha přerušení – může mít 2 části

- první část
ve vlastním režimu obsluhy přerušení
velmi rychlé (stabilita)
- odložená část
může naplánovat další část, která se vykoná „až bude čas“

1) OS fills in interrupt handler table (usually at boot time)

2) Interrupt occurs – e.g., hardware signal

3) CPU state saved to stack

4) CPU consults interrupt table and invokes appropriate handler

Přijde-li přerušení... (!!)

- Přijde signalizace přerušení
- Dokončena rozpracovaná strojová instrukce
- Na zásobník je **uloženo stavové slovo procesoru**
- Je nastaven **zákaz přerušení** (změna bitu stavového slova)
- Na zásobník **uložena adresa následující** instrukce, kterou chceme v daném procesu dále pokračovat
- Z vektoru přerušení zjistí adresu podprogramu pro obsluhu přerušení
- Obsluha – rychlá
 - Zákaz přerušení na začátku – aby naši obsluhu nic dalšího nepřerušovalo (příklad - 2x stisknu klávesu)
 - Na konci stejný stav procesoru (hodnoty registrů) jako na začátku (pokud neslouží k předání výsledku)
- Instrukce návratu IRET
 - Vyzvedne ze zásobníku návratovou adresu a stavové slovo (a tím i povolí přerušení, protože ve stavovém slovu je původní hodnota bitu přerušení)
 - Běh pokračuje na návratové adrese
- Přerušená úloha (mimo zpoždění) nepozná, že proběhla obsluha přerušení

Přerušení a výjimky vznikají a obsluhují se v reálném režimu téměř shodně s procesorem 8086. Rozlišuje se 256 různých přerušení a výjimek. Pro každé přerušení nebo výjimku je v paměti uloženo 32 bitů adresy (přerušovací vektor) začátku obslužné programové rutiny. Adresy jsou zapsány v **tabulce přerušovacích vektorů** (viz obr. 4.2). Tabulka má velikost 1 KB a je implicitně uložena na začátku paměti od adresy 0000:0000.

31	0	Adresa	Číslo přer. vektoru
<i>segment</i>	<i>offset</i>	0:03FC	INT 0FFh
	⋮	⋮	
<i>segment</i>	<i>offset</i>	0:000C	INT 3
<i>segment</i>	<i>offset</i>	0:0008	INT 2
<i>segment</i>	<i>offset</i>	0:0004	INT 1
<i>segment</i>	<i>offset</i>	0:0000	INT 0

Obr. 4.2 Tabulka přerušovacích vektorů reálného režimu

Průběh obsluhy přerušení

Po přijetí žádosti o přerušení provádí procesor v reálném režimu tyto akce:

1. do zásobníku se uloží registr příznaků (FLAGS),
2. vynulují se příznaky IF a TF,
3. do zásobníku se uloží registr CS,
4. registr CS se naplní 16bitovým obsahem adresy $n \times 4 + 2$,
5. do zásobníku se uloží registr IP ukazující na neprovedenou instrukci,
6. registr IP se naplní 16bitovým obsahem adresy $n \times 4$.

Výjimky v reálném režimu nevracejí chybový kód. Návrat do přerušného procesu a jeho pokračování zajistí instrukce IRET, která provede činnosti v tomto pořadí:

1. ze zásobníku obnoví registr IP,
2. ze zásobníku obnoví registr CS,
3. ze zásobníku obnoví příznakový registr (FLAGS).

Knihovnní funkce

- mechanismy volání jádra se v různých OS liší
- knihovnní funkce
 - programovací jazyky zakrývají služby systému, aby se jevily jako běžné knihovnní funkce
 - Jazyk C: `printf("Retezec");`
 - Knihovnní funkce se sama postará, aby vyvolala vhodnou službu OS na dané platformě pro výpis řetězce
- Ne vždy musí volání knihovnní funkce znamenat systémové volání, např. matematické funkce spočítá v uživatelském režimu

OS

Dva základní pohledy na OS:

- **Rozšířený stroj** (shora dolů)
- **Správce zdrojů** (zdola nahoru)

OS jako rozšířený stroj

- Holý počítač
 - Primitivní a obtížně programovatelný (I/O)
 - Např. disky ...
 - Práce s hlavičkou disku
 - Alokace dealokace bloků dat
 - Víc programů chce sdílet stejné médium
- Jako programátor chceme
 - Jednoduchý pohled – pojmenované soubory
 - OS skrývá před aplikacemi podrobnosti o HW (přerušení, správu paměti..)

OS jako rozšířený stroj

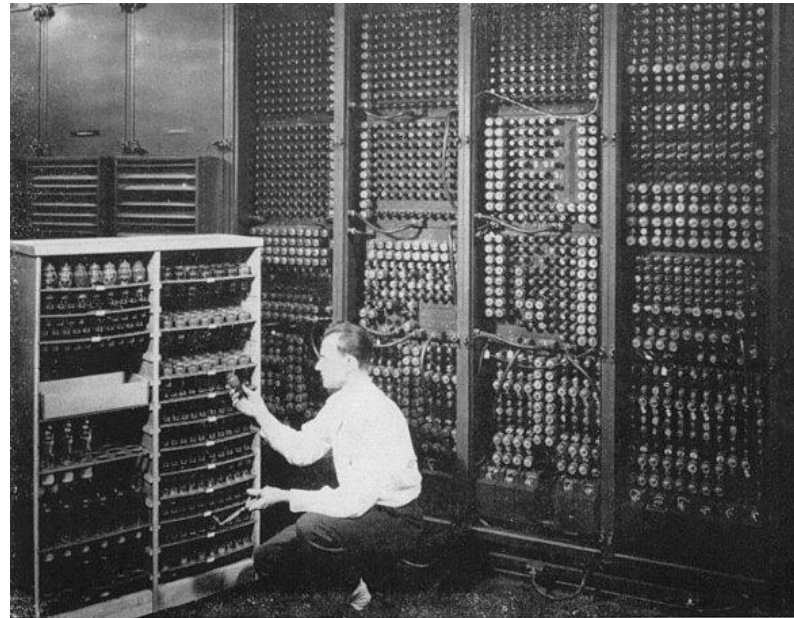
- Strojové instrukce (holý stroj)
- **Vysokoúrovňové služby** (rozšířené instrukce)
 - Systémová volání
- Z pohledu programátora
 - Pojmenované soubory
 - Neomezená paměť
 - Transparentní I/O operace
- ZOS zkoumá, jaké služby a jak jsou v OS implementovány

OS jako správce zdrojů

- OS jako poskytovatel / správce zdrojů (resource manager)
- Různé zdroje (čas CPU, paměť, I/O zařízení)
- OS – správná a řízená **alokace** zdrojů procesům, které je požadují (přístupová práva)
- **Konfliktní požadavky** na zdroje
 - V jakém pořadí vyřízeny
 - Efektivnost, spravedlivost

Historický vývoj

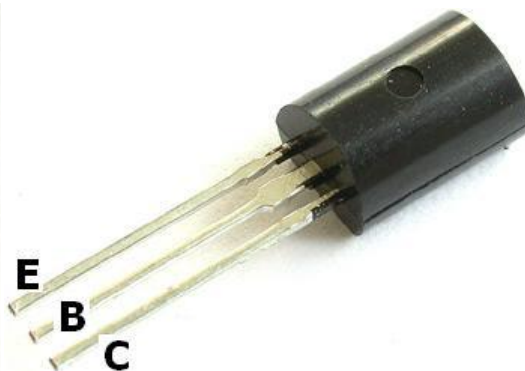
- Vývoj hw -> vývoj OS
- 1. počítač – **ENIAC**, 15.2.1946
 - Tělocvična
 - 18 000 elektronek
 - Regály, chlazení
 - 5000 operací/s

Replacing a bad tube meant checking among ENIAC's 19,000 possibilities.

Generace počítačů

1. Elektronky
2. Tranzistory
3. Integrované obvody
4. LSI, VLSI (mikroprocesory,..)

1. Generace (1945-55)

- Elektronky, propojovací desky
- Programování
 - V absolutním jazyce
 - Propojování zdířek na desce
 - Později děrné štítky, assembly, knihovny, FORTRAN
 - Numerické kalkulace
- Způsob práce
 - **Stejní lidé** – stroj navrhli, postavili, programovali !
 - Zatrhnout blok času na rozvrhu, doufat, že to vyjde
- OS ještě neexistují

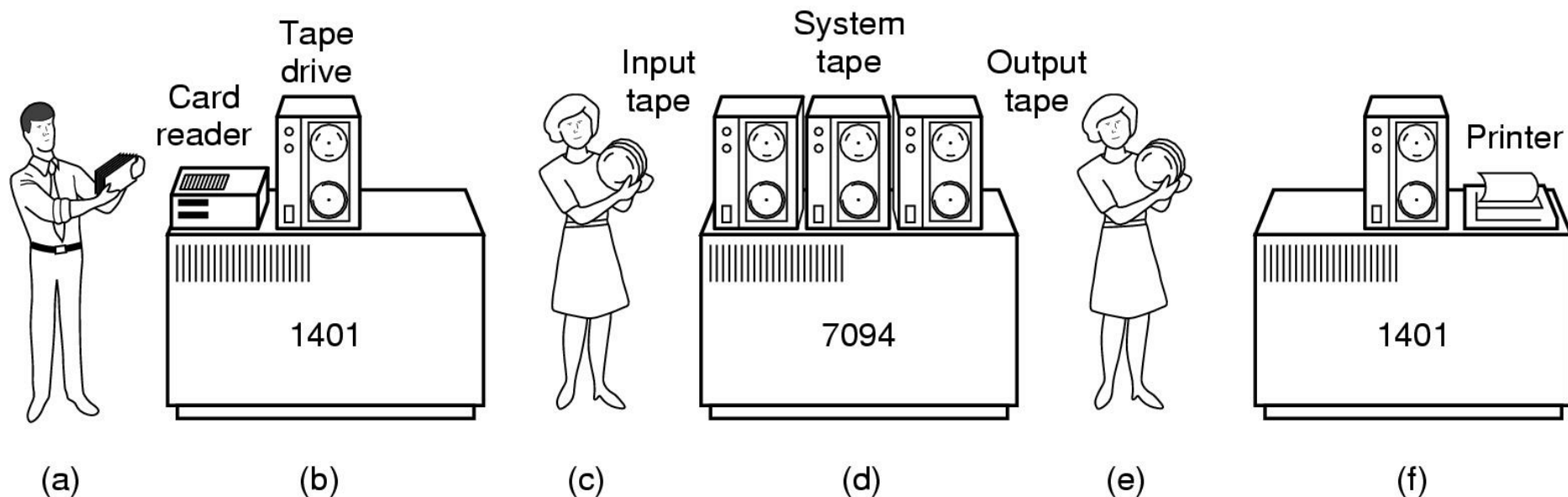
2. Generace (1955-65)

- Tranzistory, **dávkové OS**
- Vyšší spolehlivost; klimatizované sály
- **Oddělení** návrhářů, výroby, operátorů, programátorů, údržby
- Mil \$ - velké firmy, vlády, univerzity
- Způsob práce
 - Vyděrovat štítky s programem
 - Krabici dát operátorovi
 - Výsledek vytisknut na tiskárně
- Optimalizace
 - Na **levném stroji** štítky přenést na magnetickou pásku

2. generace

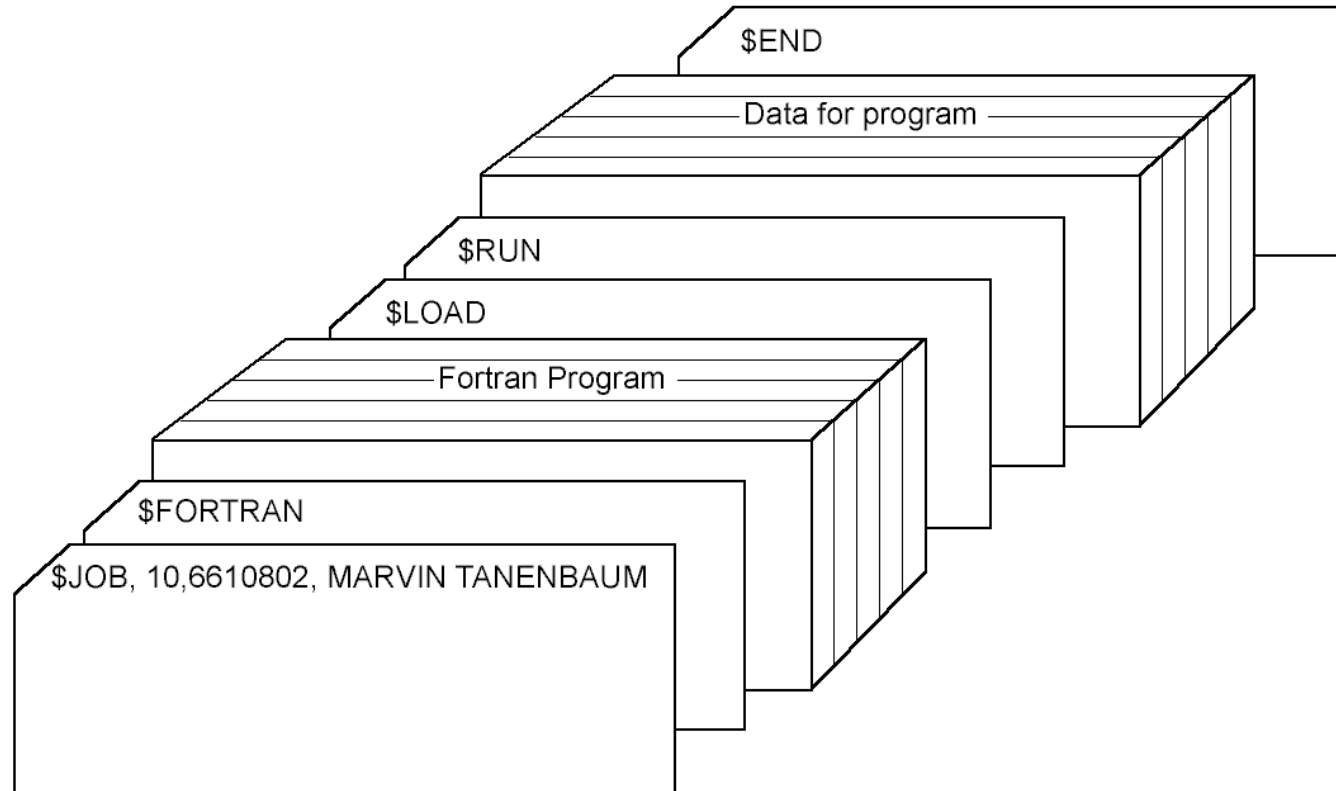
- Sekvenční vykonávání dávek
- Ochrana systému – kdokoliv dokázal shodit
- OS IBSYS = IBM SYSTÉM FOR 7094
- Pokud úloha prováděla I/O, CPU čekal..
 - Čas CPU je drahý
- Viz slidy Tanenbaum

Dávkové systémy

- vezmi štítky k 1401
- štítky se zkopírují na pásek (tape)
- pásek na 7094, provádí výpočet
- output tape na 1401 vytiskne výstup

History of Operating Systems

- Struktura typické dávky – 2nd generation

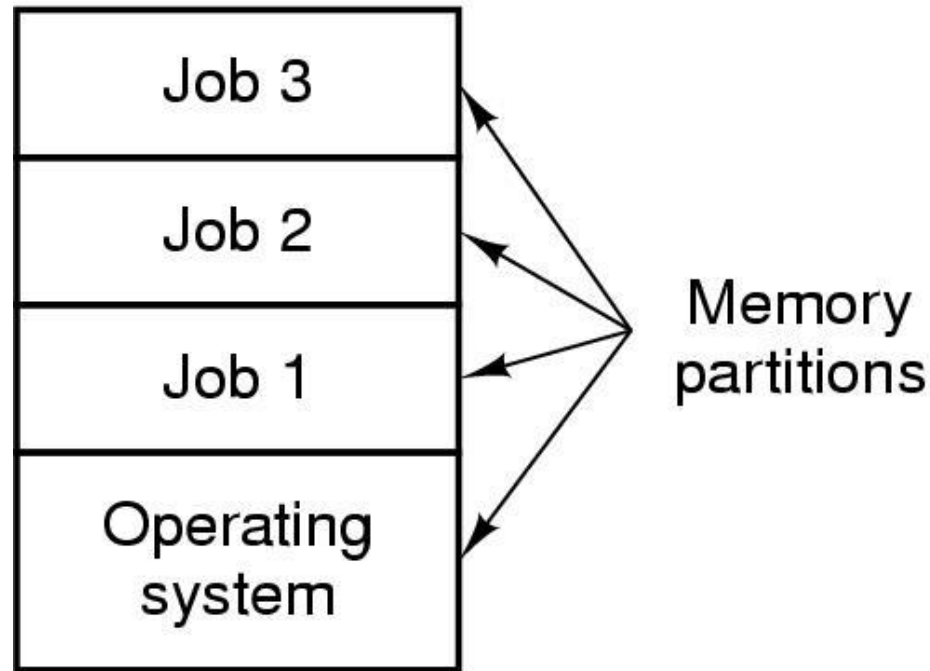
3. Generace (1965-80)

- Integrované obvody, **multiprogramování**
- Do té doby 2 řady počítačů
 - Vědecké výpočty
 - Komerční stroje – banky, pojišťovny
- IBM 360 – **sjednocení**
 - Malé i velké stroje
 - Komplexnost – spousta chyb

3. generace

- Multiprogramování
 - Doba čekání na I/O neefektivní (věda OK, banky 80-90% čekání)
 - Více úloh v paměti
 - Napřed konstantní počet
 - HW pro ochranu paměti
- Každá úloha ve vlastní oblasti paměti; zatímco jedna provádí I/O, druhá počítá ...

History of Operating Systems

- Multiprogramming system
 - three jobs in memory – 3rd generation

3. generace

- **Spooling**

- Na vstupu – ze štítků na disk, úloha se zavede z disku
- Na výstupu – výsledky na disk před výtiskem na tiskárně

spooling se dnes používá typicky pro sdílení tiskárny mezi uživateli
uživatel svůj požadavek vloží do tiskové fronty
až je tiskárna volná, speciální proces vezme požadavek z fronty a
vytiskne jej

- **Stále dávkové systémy**

- Dodání úlohy, výsledek – několik hodin

3. generace

- Systémy se sdílením času
(time shared system)
 - Varianta multiprogramování
 - CPU střídavě vykonává úlohy
 - Každý uživatel má on-line terminál
- CTSS (MIT 1962) *Compatible Time Sharing Sys.*
- MULTICS

Minipočítače

- DEC PDP (1961)
 - Cca 3.5 mil Kč , „jako housky“
 - Až PDP11 – nekompatibilní navzájem
- Výzkumník Bell Labs pracující na MULTICSu
Ken Thompson – našel nepoužívanou PDP-7,
napsal omezenou jednouživat. verzi MULTICSu
vznik UNIXu a jazyka C (1969)

4. Generace (1980)

- Mikroprocesory, PC
- GUI x CLI
- Síťové a distribuované systémy
- MS DOS, Unix, Windows NT
- UNIX – dominantní na nonIntel;
- Linux, BSD – rozšíření i na PC
 - Výzkum Xerox PARC – vznik GUI
 - Apple Macintosh
- film „Piráti ze Silicon Valley“

Dělení OS

Dle úrovně sdílení CPU:

- **Jednoprocesový**
 - MS DOS, v daném čase v paměti aktivní 1 program
- **Multiprocesový**
 - Efektivnost využití zdrojů
 - Práce více uživatelů

Dělení OS

Dle typu interakce:

- **Dávkový systém**
 - Sekvenční dávky, není interakce
 - i dnes má smysl, viz. meta.cesnet.cz
- **Interaktivní**
 - Interakce uživatel – úloha
 - Víceprocesové – interakce max. do několika sekund (Win, Linux, ..)

OS reálného času (!)

- Výsledek má smysl, pouze pokud je získán v nějakém omezeném čase
- Přísné požadavky aplikací na čas odpovědi
 - Řídící počítače, multimedia
- Časově ohraničené požadavky na odpověď
 - Řízení válcovny plechu, výtahu mrakodrapu ☺
- Nejlepší snaha systému
 - Multimedia, virtuální realita
- Př: RTLinux, RTX Windows, VxWorks

Hard realtime OS

- Zaručena odezva v ohraničeném čase
- Všechna zpoždění a režie systému ohraničeny

Omezení na OS:

- Často není systém souborů
- Není virtuální paměť
- Nelze zároveň sdílení času
- Řízení výroby, robotika, telekomunikace

Soft realtime OS

- Priorita RT úloh před ostatními
- Nezaručuje odezvu v daném čase
- Lze v systémech sdílení času
- RT Linux
- Multimédia, virtuální realita

Další dělení OS

- **Dle velikosti HW**
 - Superpočítač, telefon, čipová karta
- **Míra distribuovanosti**
 - Klasické - centralizované 1 a více CPU
 - Paralelní
 - Síťové
 - Distribuované
 - virtuální uniprocessor
 - Uživatel neví kde běží programy, kde jsou soubory

Další dělení OS

- Podle počtu uživatelů
 - Jedno a víceuživatelské
- Podle funkcí
 - Univerzální
 - Specializované (např. Cisco IOS)

Správa paměti

- správa hlavní paměti
 - Přidělování paměti procesům
 - alokace / dealokace paměti dle potřeby
 - Virtuální adresování (stránkování, segmentace)
 - Správa informace o volné a obsazené paměti
 - Která část paměti je volná, která obsazená a kým
 - Odebírání paměti skončenému procesu
 - Ochrana paměti
 - Přístup pouze pro oprávněné procesy

Soubory

- soubory
 - vytváření a rušení souborů
 - vytváření a rušení adresářů
 - primitiva pro manipulaci
 - se soubory
 - s adresáři
 - správa volného prostoru vnější paměti
 - mapování souborů na vnější paměť
 - rozvrhování diskových operací

I/O subsystem

- I/O subsystem
 - správa paměti pro buffering, caching, spooling
 - **společné rozhraní** ovladačů zařízení
 - **ovladače** pro specifická zařízení

ovladače – kámen úrazu každého OS

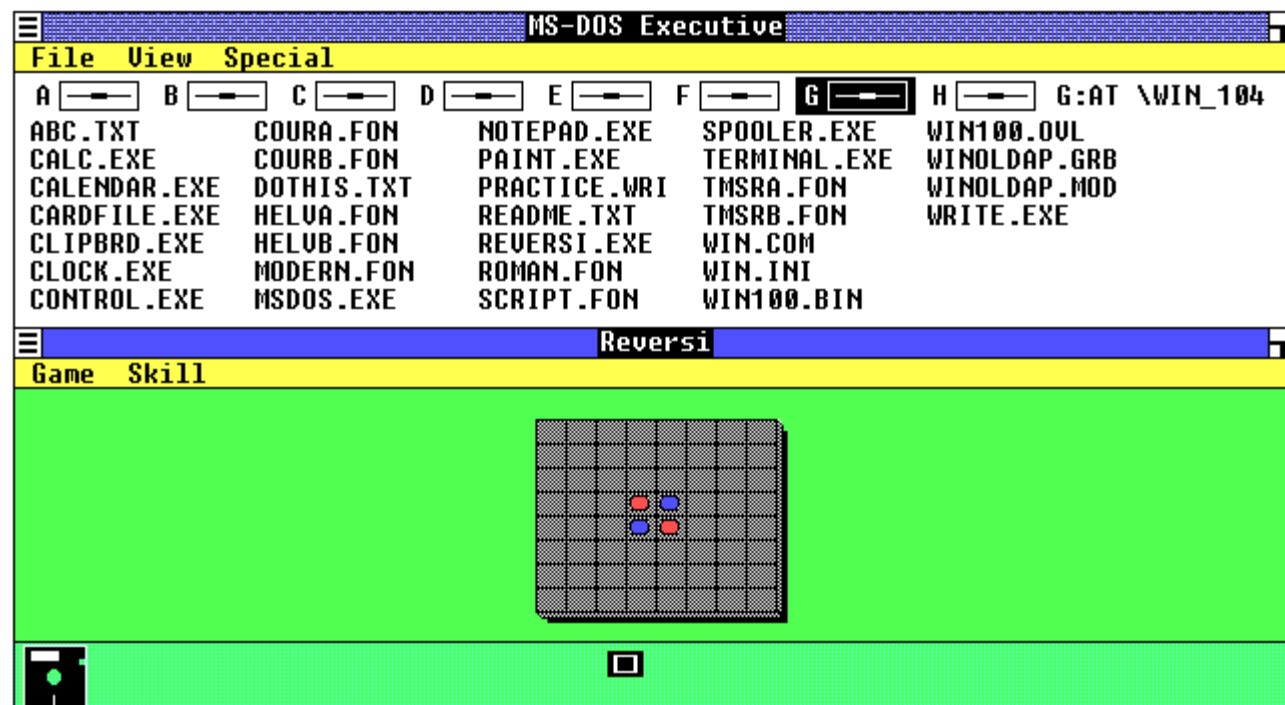
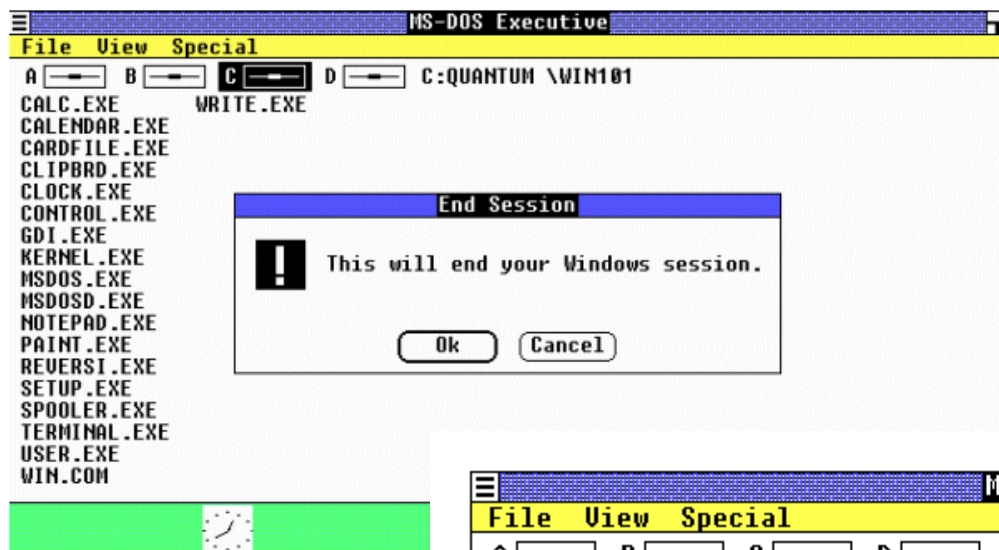
Ochrana a bezpečnost

- ochrana a bezpečnost
 - ke zdrojům smí přistupovat pouze **autorizované** procesy
 - specifikace přístupu
 - mechanismus ochrany (souborů, paměti)

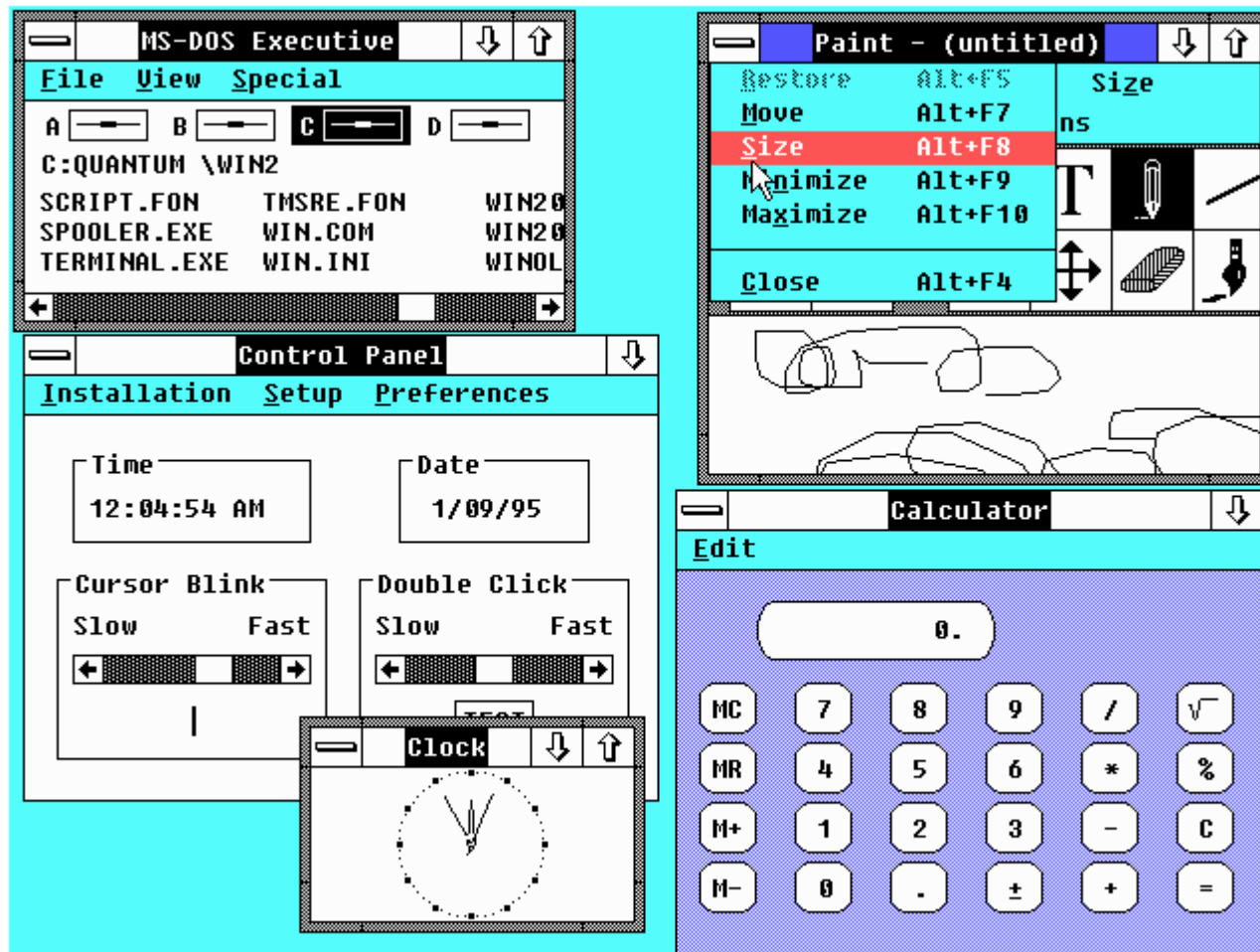
ACL, capabilities, ...

Uživatelské rozhraní

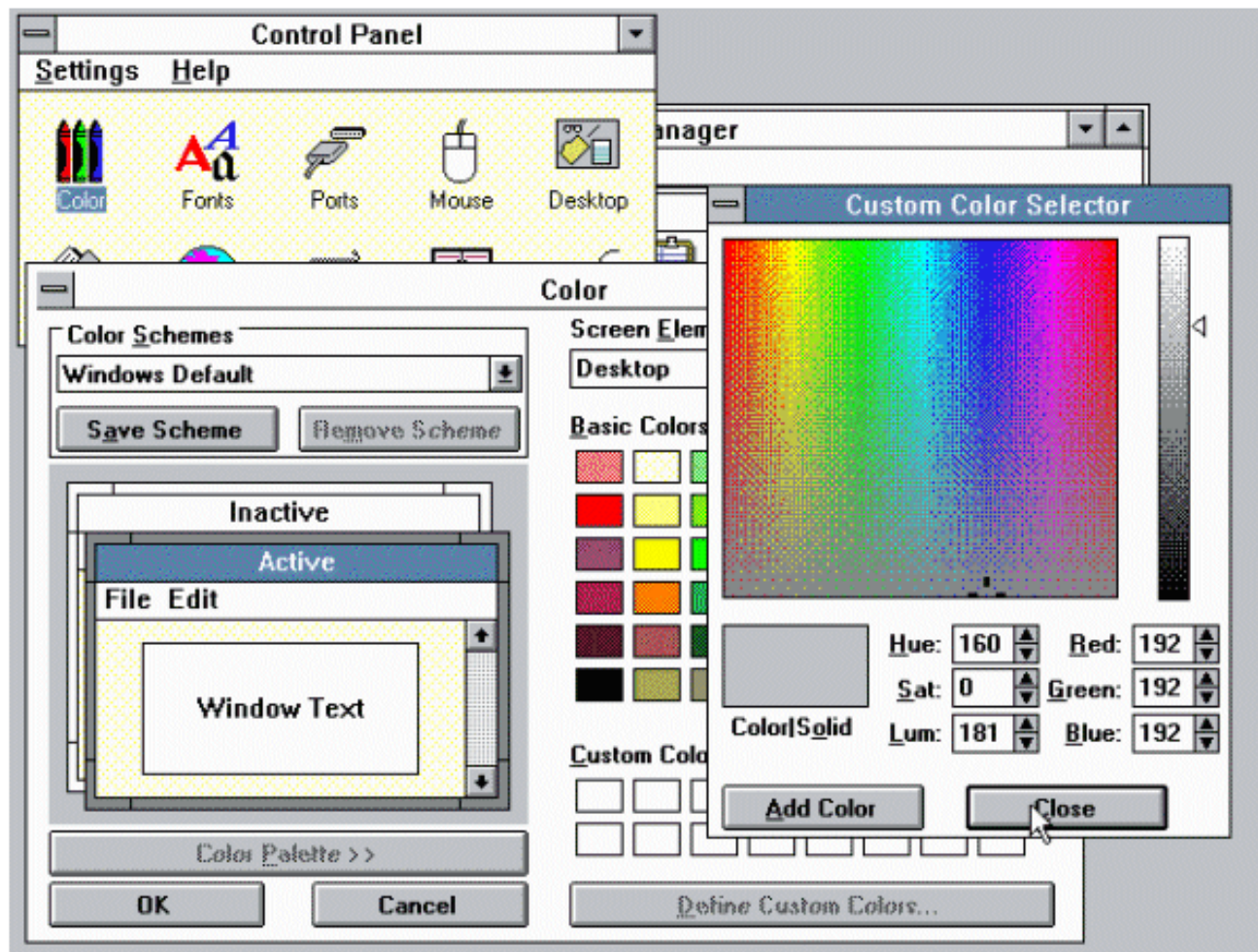
- uživatelské rozhraní
- CLI (command line interface)
- GUI (graphical user interface)
 - *ukázky z www.zive.cz*

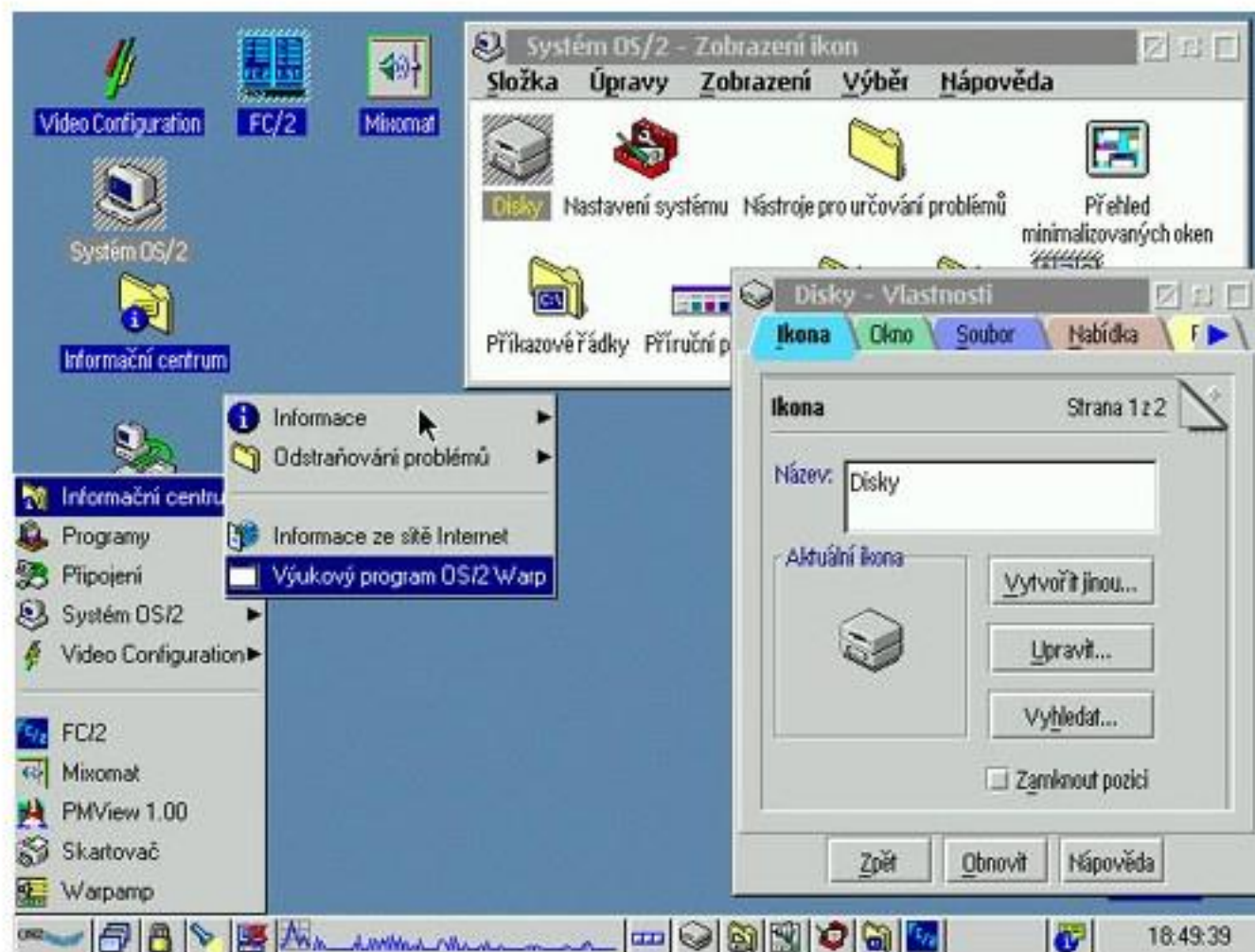
Win 2.0

Win 3.1

OS/2 Warp4

Architektury OS

OS = jádro + systémové nástroje

Jádro se zavádí do operační paměti při startu a zůstává v činnosti po celou dobu běhu systému

Základní rozdělení:

- **Monolitické jádro** – jádro je jeden funkční celek
- **Mikrojádro** – malé jádro, oddělitelné části pracují jako samostatné procesy v user space
- **Hybridní jádro** - kombinace

Architektura OS

Linux

Rodina OS:	Unix-like
Aktuální verze:	3.5 / 21. července 2012
Podporované platformy:	IA-32, x86-64, PowerPC, ARM, m68k, DEC Alpha, SPARC, hppa, IA-64, MIPS, s390 a další
Typ kernelu:	Monolitické jádro
Implicitní uživatelské rozhraní:	GNOME, KDE, Xfce a jiné
Licence:	GNU GPL a jiné
Stav:	Aktuální

Windows 7

Web:	Windows 7
Vyvíjí:	Microsoft
Rodina OS:	Windows NT
Druh:	Uzavřený vývoj
Aktuální verze:	Service pack 1 SP1 / 15.3.2011
Způsob aktualizace:	Windows Update
Správce balíčků:	Windows Installer
Podporované platformy:	x86, x86_64
Typ kernelu:	Hybridní jádro
Implicitní uživatelské rozhraní:	Grafické uživatelské rozhraní
Licence:	Microsoft EULA
Stav:	finální verze

Mac OS X

Web:	www.apple.com/macosx/
Vyvíjí:	Apple Inc.
Rodina OS:	BSD
Druh:	Uzavřený vývoj (s využitím open source komponent)
Aktuální verze:	10.8 / 19. července 2012
Podporované platformy:	x86, x86-64, PowerPC (32bitový i 64bitový)
Typ kernelu:	Hybridní jádro
Implicitní uživatelské rozhraní:	Aqua
Licence:	Apple SLA (část pod APSL)
Stav:	Aktivní

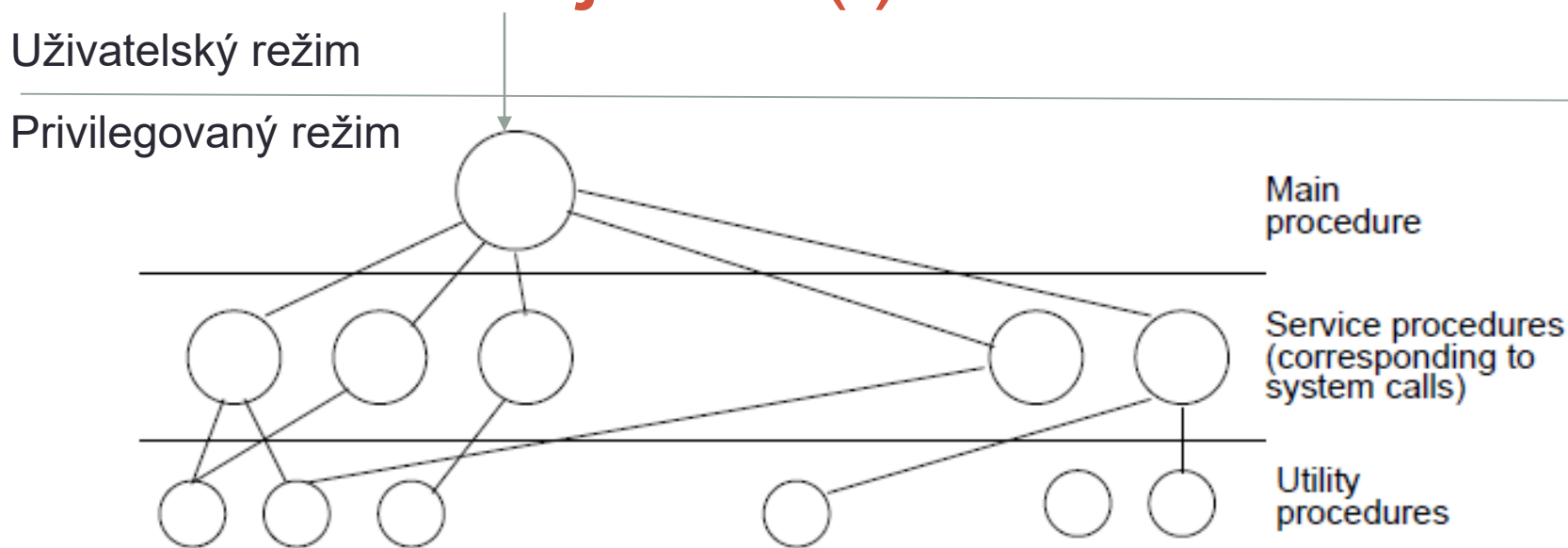
Monolitické jádro

- Jeden spustitelný soubor
- Uvnitř moduly pro jednotlivé funkce
- Jeden program, řízení se předává voláním podprogramů
- Příklady: UNIX, Linux, MS DOS

Typickou součástí monolitického jádra je
např. souborový systém

Linux je monolitické jádro OS, s podporou zavádění
modulů za běhu systému

Monolitické jádro (!)

Main procedure – vstupní bod jádra, na základě čísla služby (např. v EAX) zavolá servisní proceduru

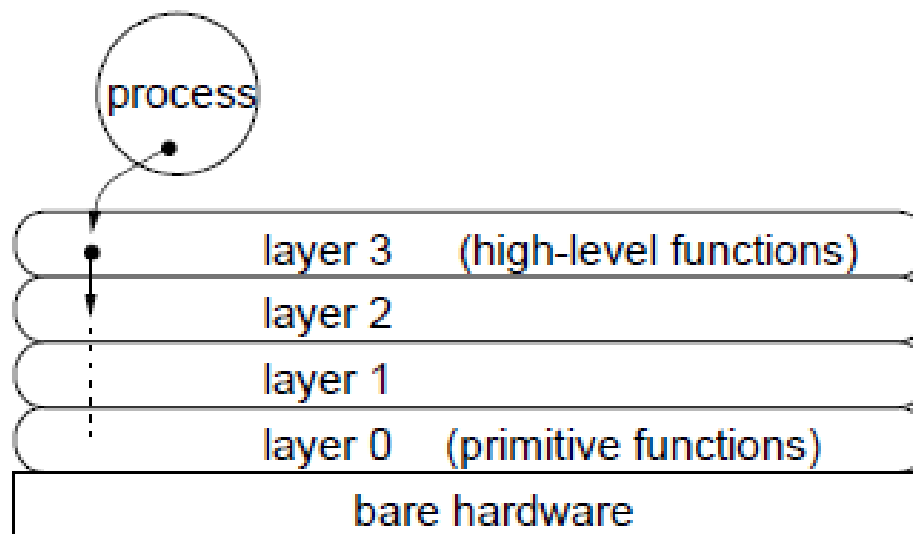
Service procedure – odpovídá jednotlivým systémovým voláním (zobrazení řetězce, čtení ze souboru, vytvoření procesu aj.)

Service procedure volá pro splnění svých cílů různé **pomocné utility procedures** (lze je opakovaně využít v různých voláních)

Vrstvené jádro

- Výstavba systému od nejnižších vrstev
- Vyšší vrstvy využívají primitiv poskytovaných nižšími vrstvami
- Hierarchie procesů
 - Nejnižze vrstvy komunikující s HW
 - Každá vyšší úroveň poskytuje abstraktnější virtuální stroj
 - Může být s HW podporou – pak nelze vrstvy obcházet (obdoba systémového volání)
- Příklady: THE, MULTICS

Vrstvené jádro

OS THE:

Úroveň 0 .. Virtualizace CPU (přepínání mezi procesy)

vyšší vrstva už předpokládá existenci procesů

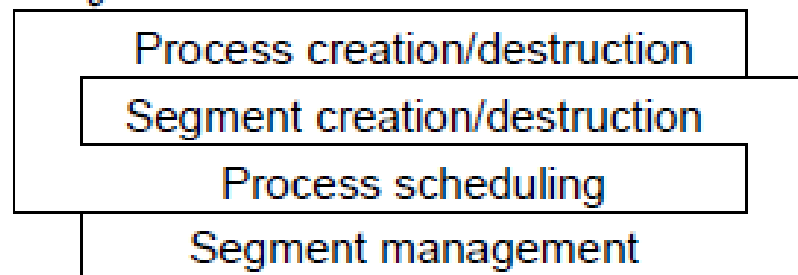
Úroveň 1 .. Virtualizace paměti

vyšší vrstvy už nemusí řešit umístění části procesů v paměti

Funkční hierarchie

- Problém jak rozčlenit do vrstev
 - „dřív slepice, nebo vejce?“
 - správa procesů vs. správa paměti
- Některé moduly vykonávají více funkcí, mohou být na více úrovních v hierarchii
- Př: Pilot

Process management

Memory manegement

Mikrojádro (!)

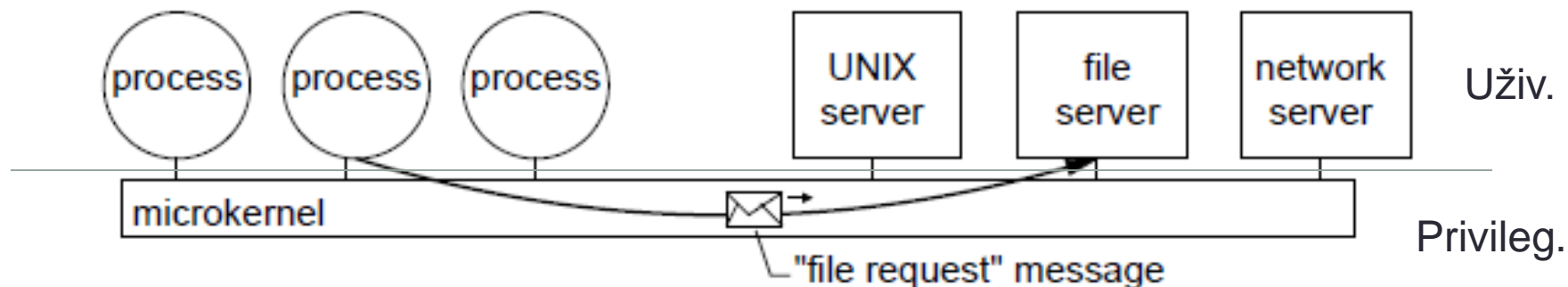
- Model **klient – server**
- Většinu činností OS vykonávají **samostatné procesy mimo jádro** (servery, např. systém souborů)
- Mikrojádro
 - Poskytuje pouze nejdůležitější nízkoúrovňové funkce
 - Nízkoúrovňová správa procesů (vytvoř proces, vlákno, ...)
 - Adresový prostor, komunikace mezi adresovými prostory
 - Někdy obsluha přerušení, vstupy/výstupy
 - Pouze mikrojádro běží v privilegovaném režimu
 - Méně pádů systému

Činnosti vyžadující privilegovaný režim je stále nutné provést v mikrojádře – pouze to je v privilegovaném režimu CPU

Mikrojádro

- Výhody
 - vynucuje modulární strukturu
 - Snadnější tvorba distribuovaných OS (komunikace přes síť)
- Nevýhody
 - Složitější návrh systému
 - Režie
(4 x přepnutí uživatelský režim \leftrightarrow jádro)
- Potřebujeme nejen mikrojádro, ale i servery
 - Mikrojádro Mach + kolekce serverů Hurd
- Příklady: QNX, Hurd, OSF/1, MINIX, Amoeba

Mikrojádro

Mikrojádro – základní služby, běží v privilegovaném režimu

1. proces vyžaduje službu
2. mikrojádro předá požadavek příslušnému serveru
3. server vykoná požadavek

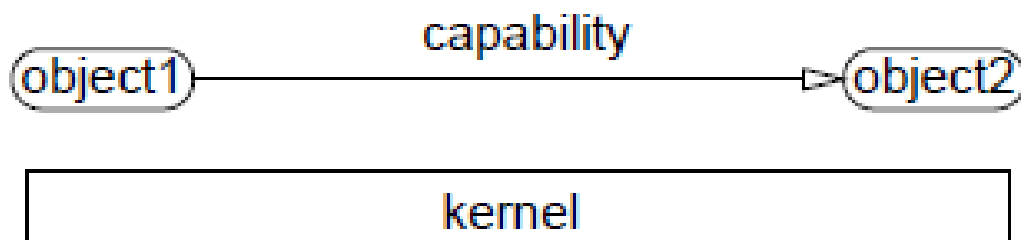
Snadná vyměnitelnost serveru za jiný

Chyba serveru nemusí být fatální pro celý operační systém
(není v jádře) – nepadne celý systém

Distribuované systémy - server může běžet i na jiném uzlu sítě

Objektově orientovaná struktura

- Systém je množina **objektů** (soubory, HW zařízení)
- Capability = odkaz na objekt + množina práv definujících operace, spravuje jádro
- Jádro si vynucuje tento abstraktní pohled
- Jádro kontroluje přístupová práva
- Př: částečně Windows (NT,2000, XP, 7..) - hybridní

Hybridní jádro

- Kombinuje vlastnosti monolitického a mikrojádra
- Část kódu součástí jádra (monolitické)
- Jiná část jako samostatné procesy (mikrojádro)
- Příklady
 - Windows 7 (NT, Win 2000, Win XP, Windows Server 2003, Windows Vista,..)
 - Windows CE (Windows Mobile)
 - BeOS

GNU/Linux, GNU/Hurd

GNU/Linux

- GNU programy, např. gcc (R. Stallman)
- **Monolitické** jádro OS – Linux (Linus Torvald)

GNU/Hurd

- GNU programy, např. gcc
- **Mikrojádru** Hurd

Linux

- Pojem Linux jako takový označuje jádro operačního systému
- Pokud hovoříme o operačním systému, správně bychom měli říkat **GNU/Linux**, ale toto přesné označení používá jen málo distribucí, např. *Debian GNU/Linux*
- Flame war – debata mezi Linusem Torvaldsem a Andrewem Tanenbaumem, že Linux měl být raději mikrokernel

Linux - odkazy

Interaktivní mapa Linuxového jádra:

http://www.makelinux.net/kernel_map

Jaké jádro je nyní aktuální? (např. 4.7.4)

<http://kernel.org/>

Spuštění operačního systému bez instalace:

Live CD, Live DVD, Live USB

Např. Knoppix (<http://knoppix.org/>)

Kernel Version	Files	Lines
3.0	36,788	14,651,135
3.1	37,095	14,776,002
3.2	37,626	15,004,006
3.3	38,091	15,171,607
3.4	38,573	15,389,393
3.5	39,101	15,601,911
3.6	39,738	15,873,569
3.7	40,912	16,197,233
3.8	41,532	16,422,416
3.9	42,435	16,692,421
3.10	43,029	16,961,031

viz <http://www.zive.cz/clanky/podivejte-se-kdo-opravdu-vyviji-linux/sc-3-a-170587/default.aspx>

Bulvár a vtípky

Když se vývojáři rozezlí: ve zdrojových kódech Linuxu najdeme 130× sh*t a 40× f*ck

Stanislav Janů
8. září 2016

SDÍLET NA FACEBOOKU

TWEETNOUT

```

17 ...
    break label604;
}
Log.d("FUCK APPLE equaled in save:", MyActivity.m);
i = 1;
}
catch (Exception localException)
{
    int m;
    Log.d("FUCK APPLE return link failed:", String.valueOf(j) + ":" +
    m = i;
    if (k < MyActivity.m.size())
    {
        if (!((String)MyActivity.m.get(k)).equals(MyActivity.m.get(j)))
        {
            break label619;
        }
        Log.d("FUCK APPLE equaled in unsave:", MyActivity.m.get(j));
        m = 1;
    }
    if (m == 0)

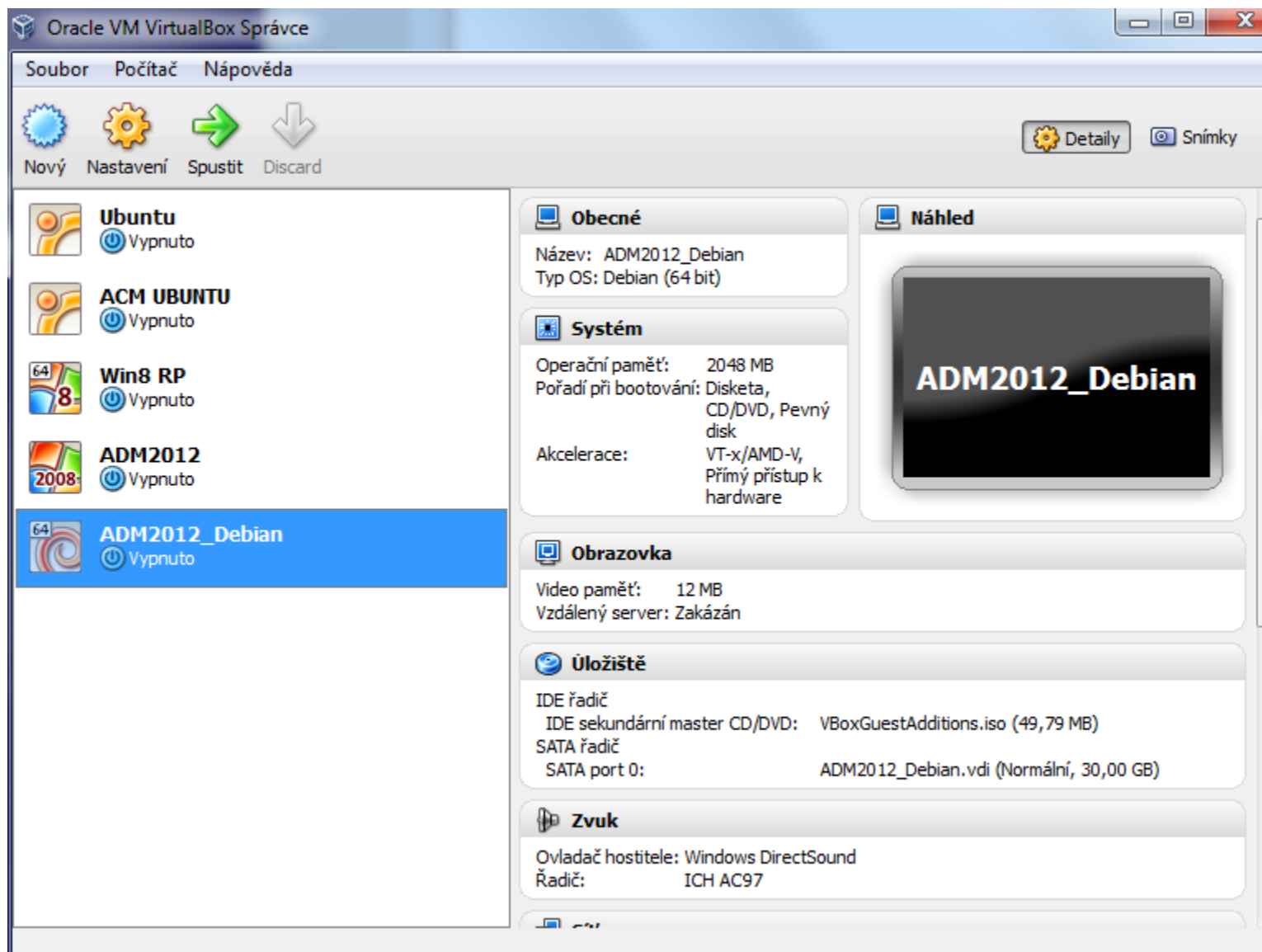
```

Zdrojáky Linuxu ve verzi 4.5.4 obsahují bezmála 17 milionů řádků kódu a není tedy divu, že v nich občas najdeme i nějaký ten peprnější výraz. Většinou v zakomentované části nebo třeba jako originální název proměnných. Do analýzy

Virtualizace

- Možnost nainstalovat si virtuální počítač a provozovat v něm jiný operační systém, včetně přístupu k síti aj.
- VirtualBox
- VmWare
- Xen (např. virtualizace serverů), KVM aj.

VirtualBox

Literatura, použité zdroje

Obrázky z některých slidů (20, 21, 24) pocházejí z knížky

[Andrew S. Tanenbaum: Modern Operating Systems](#)

vřele doporučuji tuto knihu, nebo se alespoň podívat na slidy ke knize dostupné mj. na webu předmětu v *Přednášky -> Odkazy*